

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення прозорості діяльності Національного банку України та підвищення його відповідальності перед суспільством (реєстр. № 5257 від 10 жовтня 2016 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 08 лютого 2017 року (протокол № 55) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення прозорості діяльності Національного банку України та підвищення його відповідальності перед суспільством (реєстр. № 5257 від 10 жовтня 2016 року) (далі – Законопроект), поданий народними депутатами України Ляшком О.В., Рибалкою С.В., Галасюком В.В., Поляковим М.А. та іншими.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту підготовлено з метою підвищення відповідальності Національного банку України (далі - НБУ) за свої рішення, створення умов для дотримання ним законодавчо регламентованого порядку роботи, забезпечення прозорості та прогнозованості прийняття рішень в сфері банківського регулювання та нагляду, підпорядкування цих рішень загальним інтересам держави та розвитку економіки. В основу Законопроекту покладено відповідні тези Стратегії розвитку банківської системи 2016-2020: «СИНЕРГІЯ РОЗВИТКУ БАНКІВ ТА ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ».

Найважливішим завданням Законопроекту є створення правової умови для забезпечення дотримання Національним банком вимог Конституції щодо діяльності в рамках закону, відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики та належного забезпечення стабільності національної валюти. Також змінами доповнюються та дещо змінюється пріоритетність виконання основних функцій НБУ, тобто вони повинні виходити вже із пріоритетності досягнення та підтримки не лише цінової, але й курсової стабільності в державі та у межах своїх повноважень сприяти реалізації потенціалу

довгострокового економічного зростання країни та забезпеченню максимальної зайнятості населення, і лише після цього стабільності банківської системи.

Важливим є і те, що вносяться зміни, які забороняють здійснення адміністративних видатків НБУ та перерахування до державного бюджету частини прибутку до розподілу у разі незатвердження кошторису та фінансової звітності НБУ Радою НБУ, а у разі порушення цих вимог є підставою для визнання роботи НБУ незадовільною.

Разом з тим у Законопроекті уточнюється порядок призначення заступників Голови НБУ, суттєво вдосконалюються положення відносно відповідальності керівників НБУ, встановлюється порядок їх дострокового звільнення, а також пропонується конкретизувати строк, у який Президент вносить до Верховної Ради України подання про дострокове звільнення Голови НБУ. Змінами також визначено, що Верховна Рада або Президент України має право прийняти рішення про визнання факту втрати Головою НБУ бездоганної ділової репутації.

Зокрема, скасовуються нововведення відносно того, що керівники та службовці НБУ не несуть відповідальності за свою професійну діяльність, їм надається страхування та адвокатська допомога за рахунок держави. Натомість, з метою підвищення їх відповідальності за рішення, вбачається за необхідне встановити обов'язок НБУ звернутися до винних осіб з позовом про відшкодування завданої шкоди в порядку регресу.

Низка змін стосується підвищення вимог до інформування суспільства про діяльність центрального банку та створення додаткових гарантій законності та об'єктивності рішень НБУ. Законопроект передбачає введення його в дію не відразу, а лише через місяць з дня прийняття.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

У Конституції України визначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), в Україні визначається і діє принцип верховенства права, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини перша, друга статті 8), органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19).

Разом із тим, відповідно до Конституції України, держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом (частина четверта статті 13). Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21).

Права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (стаття 22 Конституції України).

Пунктами 3, 5, 18, 19 частини першої статті 85 Конституції України передбачено, що прийняття законів, визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України та призначення на посади та звільнення з посад половини складу Ради Національного банку України відноситься до повноважень Верховної Ради України.

Права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, визначаються виключно законами України (пункти 1 частини першої статті 92 Конституції України). Виключно законами України встановлюються засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків (пункт 1 частини другої статті 92 Конституції України).

Статтею 99 Основного Закону України визначено, що грошовою одиницею України є гривня і забезпечення її стабільності - основна функція центрального банку держави – Національного банку України.

Треба зазначити, що Рада Національного банку України розробляє основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням. Правовий статус Ради Національного банку України визначається законом (частини перша, друга статті 100 Конституції України).

Разом з тим, відповідно до статті 102 Конституції України Президент України є главою держави і виступає від її імені та є гарантом додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Саме він призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України (пункт 12 частини першої статті 106 Основного Закону України).

Окрім цього, пунктами 1, 3 частини першої статті 116 Конституції України забезпечення економічної самостійності України, забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики здійснює Кабінет Міністрів України.

У підпункті 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 11 травня 2010 року № 13-рп/2010 Конституційний Суд України зазначив, що Національний банк України - це центральний банк держави, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України «Про Національний банк України» та іншими законами України.

Особливість юридичного статусу Національного банку України полягає в тому, що, з одного боку, він має публічно-правовий статус особливого центрального органу державного управління, самостійного у своїй діяльності

від органів державної влади, а з іншого - цивільно-правовий статус як юридичної особи, яка має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває в його повному господарському віданні, та може вчиняти певні цивільно-правові правочини з комерційними банками, державою (підпункт 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого 2009 року № 6-рп/2009).

Частиною першою статті 51 Закону України «Про Національний банк України» встановлено, що Національний банк підзвітний Президенту України та Верховній Раді України в межах їх конституційних повноважень.

Відповідно до частин першої, третьої статті 53 Закону України «Про Національний банк України» не допускається втручання органів державної влади та інших державних органів чи їх посадових та службових осіб, будь-яких юридичних чи фізичних осіб у виконання функцій і повноважень Національного банку, Ради Національного банку, Правління Національного банку чи службовців Національного банку інакше, як в межах, визначених Конституцією України та цим Законом. Законодавче регулювання питань, пов'язаних з виконанням Національним банком своїх функцій, установлюється або змінюється виключно цим Законом. Зміна положень цього Закону може здійснюватися виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України, до повноважень якої належить прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення прозорості діяльності Національного банку України та підвищення його відповідальності перед суспільством (реєстр. № 5257 від 10 жовтня 2016 року), поданий народними депутатами України Ляшком О.В., Рибалкою С.В., Галасюком В.В., Поляковим М.А. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ